

Συν – γράφοντας αστυνομική νουβέλα

Αλεξίου Γεωργία (Γιούλη)

Καθηγήτρια φιλόλογος

1^ο ΓΕΛ Συκεών Θεσσαλονίκης

giouli_alex@yahoo.gr

Στόχος της εισήγησης αυτής είναι η κατάθεση της εμπειρίας που καταστάλαξε από δουλειά που έγινε με ομάδα μαθητών της Α΄ Λυκείου στην κατεύθυνση συγγραφής αστυνομικής νουβέλας, στο 1^ο Λύκειο Συκεών Θεσσαλονίκης, κατά το σχολικό έτος 2011-2012. Δουλειάς πρωτότυπης, που σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε χωρίς να λάβει υπόψη της παρόμοιες βιβλιογραφικές αναφορές.

Η ιδέα άρχισε να δουλεύεται αρκετό καιρό πριν την εφαρμογή της, στο πλαίσιο του σχεδιασμού των δραστηριοτήτων που θα περιλάμβανε Πολιτιστικό Πρόγραμμα Δημιουργικής Γραφής, από τις υπεύθυνες καθηγήτριες (Γιούλη Αλεξίου – Ελπίδα Τζέλλου). Είχε καταρτιστεί ο πρώτος, αδρομερής, σχεδιασμός ο οποίος περιλάμβανε αρχικά την επιλογή του θέματος: «Εξαφάνιση» ενός ανθρώπου. Ενός άνδρα, από φόβο μήπως η εξαφάνιση μιας γυναίκας οδηγήσει τη φαντασία των μαθητών σε επικίνδυνα μονοπάτια. Ενός άνδρα παντρεμένου, για έχουν να τον νοιαστούν περισσότεροι και κάτω από διαφορετικούς ρόλους. Χωρίς παιδιά, προστατεύοντας έτσι τους έφηβους δημιουργούς από οδυνηρές σκέψεις. - Εξάλλου δεν μπορεί πάντα ο δάσκαλος να γνωρίζει με ακρίβεια τι μπορεί να κρύβει ο κοινωνικός περίγυρος των μαθητών του-. Από την αρχή επίσης, τέθηκε ως απαραίτητη προϋπόθεση πως η ιστορία έπρεπε να έχει ευτυχές τέλος. Προκειμένου να διασφαλιστεί κάτι τέτοιο η καθηγήτρια που ανέλαβε την υλοποίηση της ιδέας επιφορτίστηκε με την ευθύνη να «τραβά την άκρη από το

κουβάρι» και να κατευθύνει τους μαθητές, χωρίς όμως να τους στερεί τη χαρά της ελεύθερης δημιουργίας.

Στο σχεδιασμό του προγράμματος προβλεπόταν η εφαρμογή να γίνει από ομάδα μαθητών που είχαν εγγραφεί στο πρόγραμμα δημιουργικής γραφής. Η ευκαιρία όμως δόθηκε στο επιλεγόμενο μάθημα της Ψυχολογίας, σε μια μικρή τάξη έντεκα μόλις μαθητών, τάξη ευλογία για κάθε εκπαιδευτικό που επιθυμεί να δουλέψει ουσιαστικά. Συγκεκριμένα, όταν το μάθημα οδήγησε σε συζήτηση σχετική με τις διαφορετικές οπτικές που διαμορφώνουν τα άτομα ανάλογα με τη μόρφωση, την κοινωνική θέση, τους ρόλους τους οποίους επιτελούν κτλ. τέθηκε η πρόταση/πρόκληση: Να επιχειρηθεί πείραμα δημιουργικής γραφής προκειμένου η τάξη να διερευνήσει τα παραπάνω, γράφοντας και «βιώνοντάς» τα μέσα από ρόλους.

Τέθηκε το θέμα: «Εξαφάνιση ενός ανθρώπου» και η τάξη άρχισε να πλάθει το προφίλ του, καταγράφοντας στον πίνακα τα στοιχεία στα οποία κατέληγε. Ο ήρωας ονομάστηκε Ερμής Παπαδόπουλος. Το σπάνιο και αρχαίο ελληνικό όνομα Ερμής, ταιριάζει, επιχειρηματολόγησε ένας μαθητής σε μυθιστόρημα και κάποιος άλλος πρόσθεσε ότι παρόμοια ονόματα τραβούν το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Το συνηθισμένο επώνυμο Παπαδόπουλος «προσγειώνει», συμπλήρωσε μία μαθήτρια, το σπάνιο και εξεζητημένο του «Ερμής», ισορροπώντας το. Αποφασίστηκε πως ο Ερμής Παπαδόπουλος είναι γόνος πλούσιας οικογένειας, που δραστηριοποιείται στο χώρο των επιχειρήσεων, διότι σπάνια οι άνθρωποι ενδιαφέρονται για τις περιπέτειες των καθημερινών ανθρώπων του μόχθου.

Στη συνέχεια διαμορφώθηκε το προφίλ των γονέων του Ερμή, της Αλεξίας και του Βασιλείου. Συναποφασίστηκε ότι θα είναι εν ζωή και οι δύο, εφόσον κρίθηκε χρήσιμη η οπτική των γονιών για το γεγονός της εξαφάνισης του γιου τους. Η οικογένεια της Αλεξίας και του Βασιλείου, χάρη στην πρόταση κάποιου άλλου μαθητή, «απέκτησε» και δεύτερο γιο, μεγαλύτερο, τον Ορφέα, ετών τριάντα πέντε, μόνιμο κάτοικο ΗΠΑ. Συζητήθηκαν και οι σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας, γεγονός που παραλίγο να εκτρέψει την όλη προσπάθεια από τον αρχικό της στόχο, λόγω του καταιγισμού από ευφάνταστες ιδέες και προτάσεις.

Έτσι, η ολομέλεια αποφάσισε να κρατήσει σε αυτή τη φάση μόνο τη γενική πληροφορία ότι «κάτι δεν πάει καλά» στις σχέσεις της οικογένειας.

Ορίστηκε στη συνέχεια ως σύζυγος του Ερμή η Ελένη, Helen Morrison, ετών 27, από το Λονδίνο. Όσον αφορά τις σχέσεις του ζεύγους σημειώθηκε ότι φαινόταν ευτυχημένοι και ότι έκαναν κοινές εμφανίσεις παντού. Ορίστηκε επίσης ο τόπος κατοικίας και καταγράφηκαν μερικές άλλες λεπτομέρειες.

Ακολούθησε η δημιουργία άλλων προσώπων τα οποία θα μπορούσαν να έχουν σχέση με τον Ερμή. Επινοήθηκε η Ειρήνη, η παιδική του φίλη, ο Νικ, ο άνδρας φίλος του νεαρού επιχειρηματία, ο γείτονας του ζεύγους ο Γιάννης, η Αντριάνα η νεαρή αλλοδαπή οικιακή βοηθός, ένας ιδιωτικός ντέντεκτιβ, εκ των οποίων ουκ άνευ σε μια αστυνομική ιστορία, ο Άγγελος Νικούλης. Τελευταία, «συναποφασίστηκε» η Ζωή, η νεαρή ερωμένη του Ερμή. Στη συνέχεια διάλεξε ο κάθε μαθητής να ζωντανέψει ένα από αυτά τα πρόσωπα και αποφασίστηκε η ημερομηνία εξαφάνισης: 12/11/2011. Ήταν η ημερομηνία που έγραφε το ημερολόγιο και το απουσιολόγιο της τάξης. Μετά από μία εβδομάδα, όταν στην τάξη προστέθηκε ένας ακόμη μαθητής από μετεγγραφή και πληροφορήθηκε το εγχείρημά μας επινόησε μόνος του το πρόσωπο του Ριχάρδου, του αντίπαλου επιχειρηματία προκειμένου να μετάσχει στη συγγραφή.

Η πρώτη εργασία κάθε μαθητή ήταν η καταγραφή στοιχείων και πληροφοριών σχετικών με το άτομο που είχε επιλέξει, στο πλαίσιο σύνταξης του (αναλυτικού) βιογραφικού του σημειώματος. Σημειώθηκαν ουσιώδεις και επουσιώδεις λεπτομέρειες όπως, τι είδους άνθρωπος είμαι, πού εργάζομαι, ποια είναι η σχέση μου με τα άλλα άτομα της ιστορίας, ποιους συμπαθώ, ποιους αντιπαθώ και γιατί, τι είδος μουσικής ακούω, ποιο φαγητό μου αρέσει, πώς ντύνομαι, ποιο κόμμα ψηφίζω κτλ. Η όλη διαδικασία αποτελεί δάνειο από τη θεατρική τεχνική της κατασκευής του βιογραφικού του ρόλου. Στόχος η ενσυναίσθηση, αλλά και η καλύτερη και ασφαλή γνωριμία των υπόλοιπων συγγραφέων/ηρώων με τα άλλα πρόσωπα/ήρωες. Ορίστηκε η ημερομηνία παράδοσης της εργασίας και καθορίστηκε το τακτικό ραντεβού της ομάδας.

Η δεύτερη και κύρια εργασία ήταν η συγγραφή κειμένου, γραπτής κατάθεσης προς τον Αστυνομικό Διοικητή (ο ίδιος –δήθεν- το είχε ζητήσει από τα συγγενικά, φιλικά ή τέλος πάντων από τα σχετικά με τον εξαφανισμένο Ερμή πρόσωπα, μόλις ανέλαβε την υπόθεση της εξαφάνισης). Σε αυτό κάθε πρόσωπο έπρεπε να αναφέρει τις σκέψεις και τις υποψίες του σχετικά με την εξαφάνιση του Ερμή.

Τα πρώτα κείμενα που κατατέθηκαν και διαβάστηκαν στην ολομέλεια αποτέλεσαν ευχάριστη έκπληξη για όλους. Ήταν διαφορετικά μεταξύ τους, ως προς το ύφος, το κειμενικό είδος και τα εκφραστικά μέσα, διασκεδάζοντας τους αρχικούς φόβους ότι τελικά θα μοιάζουν πολύ μεταξύ τους, όπως άλλωστε και οι εκθέσεις των περισσότερων μαθητών. Η ανάγνωση των γραπτών αναζωογόνησε το ενδιαφέρον της ομάδας. Ακόμη και οι μαθητές οι οποίοι δεν σημείωναν ιδιαίτερες επιδόσεις στο γλωσσικό μάθημα έδωσαν αρκετά αξιόλογες εργασίες. Πέρα όμως από τον αρχικό ενθουσιασμό, έγινε αμέσως αντιληπτό πως έπρεπε να επιστρατευτούν προσοχή και ετοιμότητα για την αποφυγή αντιφάσεων και ότι ήταν απαραίτητη η σχολαστική και επισταμένη ανάγνωση κάθε πονήματος από όλη την ομάδα. Στην πρώτη αυτή συνάντηση συναποφασίστηκε η εξής διαδικασία. Οι μαθητές να στέλνουν ή να καταθέτουν ηλεκτρονικά την εργασία τους στην καθηγήτρια που με τη σειρά της αναλάμβανε τις πρώτες διορθώσεις και παρατηρήσεις. Μερικές φορές η διορθωμένη εργασία επέστρεφε ηλεκτρονικά στο μαθητή με το αίτημα να βελτιώσει κάποια σημεία, ή να προσθέσει ή να αφαιρέσει στοιχεία, πριν την ανακοινώσει στην ομάδα.

Στις επόμενες συναντήσεις η ολομέλεια εστίαζε κυρίως στις αντιφατικές πληροφορίες ή στα στοιχεία που δεν ταίριαζαν με το χαρακτήρα του προσώπου και κατόπιν συζήτησης ο κάθε μαθητής αναλάμβανε να τα διορθώσει στο κείμενό του. Παράλληλα όμως, οι υπόλοιποι μαθητές σημείωναν τα στοιχεία που ερχόταν σε σύγκρουση με το δικό τους κείμενο, ώστε να άρουν την αντίφαση πριν καταθέσουν προς συζήτηση το δικό τους κομμάτι. Κατόπιν ακολουθούσε γενικότερη συζήτηση. Οι μαθητές σχολίαζαν, κατέθεταν προτάσεις βελτίωσης και τα κείμενα έτσι εμπλουτίζονταν από την αλληλεπίδραση. Νέες σκέψεις δηλαδή γεννιόνταν και είτε πλούτιζαν το προς συζήτηση κείμενο, είτε τις κατέγραφαν άλλοι μαθητές που τους ενδιέφεραν, ώστε να τις εντάξουν στο δικό τους έργο.

Παρόλα αυτά, γρήγορα ανέκυψε ένα πρόβλημα, το οποίο μάλλον γέννησε η τάση για ελεύθερη δημιουργία, που υπέθαλψε αυτός ο τρόπος λειτουργίας. Οι περισσότεροι νέοι δημιουργοί ανοίγοντας πρώτη φορά ίσως τα φτερά τους στην πρωτοτυπία συχνά παραμέριζαν όσα από την αρχή είχαν συμφωνηθεί. Όταν η ομάδα εντόπισε το πρόβλημα αποφάσισε την αυστηρή τήρηση των κανόνων που είχαν εξαρχής τεθεί. Να μην έχει δηλαδή κανένας δικαίωμα να εμφανίσει εκ των υστέρων κάποιο καινούργιο πρόσωπο, ή να αλλάξει κάποιο από τα στοιχεία που είχαν γίνει αποδεκτά από την αρχή. Με αυτόν τον τρόπο συγκεντρώθηκαν τα πρώτα κείμενα/καταθέσεις όλων των προσώπων, κείμενα που υποτίθεται πως ζήτησε ο αστυνομικός διοικητής που ανέλαβε την υπόθεση της εξαφάνισης του Ερμή Παπαδόπουλου.

Η ολομέλεια όμως έκρινε πως τα παραπάνω κείμενα δεν ήταν αρκετά και αποφασίστηκε να επιμηκυνθεί η διαδικασία. Αρωγός η τεχνική της επιβράδυνσης, γνωστή στους μαθητές από τη διδασκαλία του αρχαίου δράματος. Στην περίπτωση μας θα επιτυγχάνονταν με τις συμπληρωματικές καταθέσεις που ορισμένα πρόσωπα ανέλαβαν να αποστείλουν, με ορισμένες προφάσεις, στον αστυνομικό διευθυντή. Η απόφαση αυτή σήμανε την επανεκκίνηση της διαδικασίας συγγραφής, ελέγχου και συντονισμού, πιο εύκολης αυτή τη φορά λόγω πείρας.

Έμεινε το δύσκολο έργο της σύνθεσης και η επιλογή του τέλους, της λύσης δηλαδή του αινίγματος. Το έργο αυτό το ανέλαβε η υπεύθυνη καθηγήτρια δίνοντας τελικά δύο λύσεις που ο συνδυασμός τους ανέτρεψε όλες τις αρχικές υποθέσεις. Οι λύσεις αυτές είχαν προταθεί από μαθητές κατά τη διαδικασία της συγγραφής. Μετά την ολοκλήρωση της σύνθεσης –που κράτησε ένα ολόκληρο καλοκαίρι- το κείμενο στην τελική του μορφή, στάλθηκε ηλεκτρονικά στους μαθητές. Ακολούθησε η συνάντηση για την από κοινού ανάγνωση και τη συζήτηση για την αποτίμηση του εγχειρήματος.

Γενικά, η όλη εργασία αγκαλιάστηκε με αγάπη από την ομάδα που δούλεψε αρμονικά όλο σχεδόν το σχολικό έτος με στόχο τη συγγραφή αστυνομικής

νουβέλας. Πέρα , όμως, από το συγγραφικό αποτέλεσμα δείχθηκε πως σε τέτοιου είδους δημιουργικά εγχειρήματα πολλά μεταβάλλονται και αποκαλύπτονται:

- Μεταβάλλονται οι σχέσεις των μαθητών μεταξύ τους και των μαθητών με τους διδάσκοντες, εφόσον συνεργάζονται για την επιτυχία του κοινού στόχου που οι ίδιοι επέλεξαν.
- Μεταβάλλεται η αντίληψη -αφού καταρρίπτεται στην πράξη- πως η μάθηση είναι αποτέλεσμα αποστήθισης. Ακοπότερα και με περισσότερο ευχάριστο τρόπο επιτυγχάνει κανείς πολύ πιο καλά αποτελέσματα μέσω της ενσυναίσθησης και της εμπλοκής σε δημιουργικές διαδικασίες γραφής .
- Μεταβάλλονται και καταρρίπτονται στερεότυπες αντιλήψεις του τύπου πως οι «αδύνατοι» μαθητές δεν μπορούν να γράψουν κείμενα πραγματικά ελκυστικά και ενδιαφέροντα.
- Μεταβάλλεται επίσης και η κρατούσα αντίληψη σχετικά με τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος, που είναι , δυστυχώς, συχνά εδραιωμένη ακόμη και στο μυαλό των μαθητών μας. Γιατί αποδεικνύεται ότι υπάρχουν κι άλλοι, περισσότερο δημιουργικοί τρόποι για να διδάξουμε Γλώσσα, τρόποι που ενδιαφέρουν περισσότερο τους μαθητές (και τους διδάσκοντες).
- Τέλος, αποκαλύπτονται ταλέντα, όνειρα, φαντασία, δημιουργικότητα και νέοι δρόμοι.

Περίληψη

Μια δημιουργική προσπάθεια συγγραφής αστυνομικής νουβέλας από ομάδα μαθητών της πρώτης Λυκείου του 1^{ου} ΓΕΛ Συκεών Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο προγράμματος Δημιουργικής Γραφής. Η ομάδα αφού αποφάσισε το θέμα και τον τίτλο της ιστορίας, «Εξαφάνιση», συζήτησε και διαμόρφωσε το πλαίσιο συγγραφής της, χωρίς όμως να προκαθορίσει την πλοκή και το τέλος της. Έθεσε όρια και περιορισμούς, συνδιαμόρφωσε αδρομερώς τους χαρακτήρες και διατύπωσε ιδέες για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις μεταξύ τους σχέσεις. Στη συνέχεια κάθε μέλος αποφάσισε να γράψει τη δική του εκδοχή για την «εξαφάνιση γνωστού επιχειρηματία», παίρνοντας το ρόλο κάποιου προσώπου

του περιβάλλοντός του. Μετά από πολλαπλές γραφές , που γεννούσαν νέες ιδέες και ανατροπές η ιστορία ολοκληρώθηκε με απροσδόκητο διπλό τέλος.

Οι μαθητές μιλούν για «καταπληκτική εμπειρία», η φιλόλογος για έναν διαφορετικό τρόπο να κινητοποιήσει τη δημιουργική φαντασία των μαθητών, να εξάψει το ενδιαφέρον τους για τη γραφή και τη λογοτεχνία αλλά και να διδάξει γλώσσα και με τη χρήση Νέων Τεχνολογιών.